

שופטים ב

— וואס דארף ער אַנקומען צו צוויי פירושים? ס'איז פאַרשטאַנדיק וואָס דער פי' „הירא מעבירות שבידו“ אליין איז ניט גענוג — ווייל די פשוט'ע משמעות פון „הירא ורך הלבב“ איז: ער האָט מורא פאַר דער מלחמה גופא (פונקט ווי „ירך לבבכם“ און „תיראו“ וואָס שטייט פריער, וועלכע זיינען אַ מעגלעכע) תוצאה פון „אתם קרבים גו' למלחמה“; פאַרוואָס אָבער באַג-נוגנט זיך ניט רש"י מיטן ערשטן פי' „שאִינו יכול לעמוד בקשרי המל-חמה כו'“, ובפרט אַז ער איז (ווי רש"י בריינגט אַראָפּ דעם לשון חז"ל און זאָגט) „כמשמעו“?

(6 בגו"א כאן: שטעמא דריה"ג (שהירא ורך הלבב אינו כמשמעו), כי להירא „כמשמעו“ — הכהן יכול לומר לו עוד הפעם „אל תירא כי ה'א ההולך עמכם גו'“, ולמה יחזור מהמלחמה בחנם. אבל אין לומר שזהו טעמו של רש"י בזה שאינו מסתפק בפירושו הראשון כאן, כי — אפילו ל„בן חמש (למקרא)“ פשוט הוא, שאפשר שה' ציווי „לא תירא גו'“ (אף שבא בהסברה — „כי ה'א ההולך עמכם גו' להושיע אתכם“, מ"מ) לא יועיל לזה שהוא ירא ורך הלבב (ולהעיר מרמב"ם הלי' מלכים ספ"ז).

ולא עוד אלא שמפורש הוא בקרא ובכ"מ: (ר"פ בשלח) דאין עצה לבטל החשש „פן ינחם העם בראותם מלחמה“ ולכן „לא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים“; במעשה מרגלים ועוד.

ובפרט בגדודי, ש(לכאורה) היראה מבר' ססת אף „כי ה'א ההולך עמכם“ — שהרי התורה עצמה אומרת „פן ימות במלחמה“* (וראה להלן הערה 13).

(*) בגו"א כאן ד"ה ולפיכך תלתה: (ש)גט אליבא דר"ע) החשש „פן ימות במלחמה“ הוא דוקא למי שבנה בית, נטע כרם וכו'.

א. אין פסוק „ויספו השוטרים גו' מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישב לביתו“¹ ברענגט רש"י אַראָפּ (אין צווייטן ד"ה) די ווערטער „הירא ורך הלבב“ און איז מפרש²: „ר' עקיבא אומר כמשמעו, שאִינו יכול לעמוד בקשרי המלחמה ולראות חרב שלופה³. ר' יוסי הגלילי אומר הירא מעבירות שבידו. ולכך תלתה לו תורה לחזור על בית וכרם ואשה, לכסות על החוזרים בשביל עבירות שבידם שלא יבינו שהם בעלי עבירה והרואהו חוזר אומר שמא בנה בית או נטע כרם או ארש אשה.“

איז אין דעם ניט מובן:

א) דער ענין „הירא ורך הלבב“ דארף, לכאורה, ניט האָבן קיין הסברה; ס'איז אַ דבר המובן, אַז בעת מען גייט אין אַ מלחמה איז מעגלעך אַז מ'זאל מורא האָבן

[וואָס דערפאַר האָט משה רבינו גע-דאַרפט אָנזאָגן „כי תצא למלחמה על אויבך גו' לא תירא מהם“⁴; און אויך ביי יעדער מלחמה באַזונדער, דאַרף דער כהן זאָגן „אל ירך לבבכם אל תיראו גו'“⁵].

היינט וואָס איז דאָ שווער אין „הירא ורך הלבב“, וואָס צוליב דעם דאַרף עס רש"י מפרש זיין?

ב) ווען רש"י געפינט שוין פאַר נויטיק צו מפרש זיין „הירא ורך הלבב“

- (1) פרשנו כ, ח.
- (2) והוא במשנה סוטה מה, סע"א. וראה גם ספרי כאן (כמה שינויים).
- (3) וב' ענינים אלו — שאִינו יכול לעמוד כו' ולראות כו' — הם לנגד ב' הלשונות שבפסוק — הירא ורך הלבב.
- (4) ועל כ, א.
- (5) שם, ג.

פירושם וואס קריגן איינער אויפ'ן אנדערן¹⁰. אבער דא זאגט רש"י, אז דעם ערשטן פירוש זאגט ר' עקיבא און דעם צווייטן — ר' יוסי הגלילי. ולכאורה, וואס איז עס דא בנוגע¹¹?

ב. בנוגע רש"י'ס ברענגען דעם פירוש "הירא מעבירות שבידו", און זיין ברענגען אויך דעם סיום המאמר פון ריה"ג "ולכך תלת לו תורה כו'" — האט מען לכאורה געקענט מבאר זיין¹¹, אז רש"י'ן ארט דא דאס פאלגנדע:

דער ענין כמשמעו — איז ניט פארשטאנדיק דממה נפשך:

אויב עס רעדט זיך וועגן אזא וואס האט עובר געווען עבירות פאר וועלכע מען איז מחוייב מיתה ר"ל בידי שמים, וועט ער דאך באקומען דעם עונש אויך אויב ער וועט למלחמה ניט גיין; און אויב ער איז קיין מיתה ניט מחוייב — וועט אים גארניט שאטן אפילו ווען ער וועט גיין למלחמה. חמה, איז דאך ניט מובן; ווי קען עס זיין א "איש הירא ורך הלבב", וואס זאל מורא האבן צו גיין למלחמה?

און בכדי צו פארענטפערן די קשיא, זאגט רש"י (אין זיין צווייטן פירוש) "הירא מעבירות שבידו" — אז דאס רעדט זיך וועגן אזא מענטשן וואס האט געטאן עבירות — סתם עבירות

ג) וויבאלד אז דער פירוש "שאינו יכול לעמוד כו'" איז כמשמעו, קומט דאך אויס לכאורה, אז מצד עצמו איז ניטא קיין חידוש אין אט"דעם פירוש — נאר היות ווי רש"י ברענגט דעם פירוש "הירא מעבירות שבידו", מוז ער שוין שרייבן אויך דעם פירוש "שאינו יכול כו'", ווייל ווען ער זאל בלויז שרייבן דעם צווייטן פירוש, וואלט מען געמיינט אז ער איז שולל דעם פירוש כמשמעו.

עפ"ז איז אבער ניט מובן: וויבאלד אז "שאינו יכול לעמוד כו'", דאס איז דער פירוש הפשוט, איז דאך גענוג אז רש"י זאל שרייבן נאר דעם ווארט "כמשמעו", ווי ער טוט עס אין אג" דערער ערטער בפירושו על התורה¹². וואס דארף ער דא דערנאך אויס-טייטשן "שאינו יכול לעמוד כו'"?

ד) וואס ווערט שווער אין די פרי-ערדיקע פסוקים דוקא לויטן פירוש "הירא מעבירות שבידו" — וואס מצד דעם דארף רש"י מוסיף זיין דא (חאטש במקומו האט ער דאס ניט געזאגט) אז בנה בית נטע כרם און ארש אשה דארפן זיך אומקערן (ניט מצד עצמם, נאר) בכדי "לכסות על החוזרים בש-ביל עבירות שבידם"?

ה) ברובא דרובא ערטער בפירושו בריינגט ניט רש"י דעם נאמען פון דעם בעל הפירוש וועלכן ער בריינגט — ואפילו ניט ווען ער בריינגט צוויי

(7) כספרי כאן.

(8) לדוגמא בפרשתנו טו, יט, יז, יט.

(9) וגם: למה איצו מפרש שהיראה היא מהגפת תריסין ומזהלת הסוסים וכו', כו' לעיל פסוק ג'?

אבל בפשטות, חשש זה הוא בנוגע לכל הסוגים שבפרשה, אלא שבג' אלו "דבר של עגמת נפש הוא זח", כדפרש"י.

(10) לדוגמא בפרשתנו (יט, ה) דרש"י כותב "יש מרביתנו" ויש מהם, ולא "רבי" ו"חמשים" (מכות ז, ב) — (ובפרט שאו ה' בקיצור יותר), שגם מזה מובן שהזכרת השם הוא רק כשנוגע להפירוש. (10*) יתרה מזו: בגד"ד באם ה' רש"י כותב סתם "יש מרביתנו" ה' כולל (בפירוש "מעבירות שבידו") גם ר' יוסי (סוטה מד, סע"א) ות"ק דספרי כאן. ובכתבו ריה"ג שוללם!

(11) ראה ער"ו רא"ם כאן.

אז מ'קען ניט פרעגן ווי עס קען זיין
א מענטש וואס האט מורא צו גיין
למלחמה¹¹.

(ב) ווען ע"פ דרך הפשט וואלט זיך
געפאדערט ביאור פארוואס מ'איז חור-
שש "פן ימות במלחמה" — וואלט
עס רש"י באוואונט גלייך ביים ערשטן
מאל וואו דאס שטייט אין פסוק, און
ער וואלט ניט געווארט מיט זיין
פירוש דערויף ביז כמה פסוקים
שפעטער¹².

(ג) מצד דעם וואס "השטן מקטרג

השטן יגרום חטא (ראה פרש"י לעיל
ויששלח לב, יא — שאינו מסעם דהשטן
מקטרג בשעת הסכנה" שזה מודיע רש"י
לאחרי זה (בפ' מקץ שם) ובהדגשה "מכאן"
— ולא בפ' וישלח), וגם — כשהחטא
אינו בסוג העבירות ד"הירא מעבירות ש'
בידו" (ראה לקמן בפנים), כדמוכח בפרש"י
ויששלח שם.

(13*) וראה לעיל הערה 6.

(14) ומ"ש רש"י "ישוב פן ימות, שאם
לא ישמע לדברי כהן כדאי הוא שימות"
הוא

[לא לפי שהוקשה לי: מכיון שאין
מיתה בלא חטא הרי אין מקום להחשש
"פן ימות במלחמה" — כי (נוסף לזה
שדורר הפסח אי"ז קושיא, כבהערה 13)
לפי"ז הו"ל לרש"י לפרש זה בפסוק ה'
שלפני זה, כמ"ש בפנים — כי אם]:

לפי הפי' שהחזורים על בית כרם ואשה
הוא — כדי "לכסות על החזורים בשביל
עבירות שבידם" ולא מצד עצמם, אינו
מובן מ"ש "פן ימות (הבונה בית) במל-
חמה"? ולכן מפרש, שלאחרי שנצטוו "לך
וישב לביתו" — אף שהסעם להציוי מל-
כתחלה הוא בכדי לכסות כו' — אם לא
ישמע לדברי הכהן כדאי הוא שימות.

ועפ"ז מובן בפשטות מה שפירוש זה
"ישוב .. שאם לא ישמע כו'", כותב
רש"י אחרי * "מי האיש הירא .. מעבירות
שבידו", ולא בפסוקים שלפני. — וראה
בש"ח.

— (ניט עברות חמורות וואס עס
קומט פאר זיי מיתה). מען ווייס דאך
אבער אז "השטן מקטרג בשעת הס-
כנה"¹², האט ער מורא צו גיין למל-
חמה.

און דערפאר איז דא רש"י ממשך
"ולכן תלתה לו תורה כו'": וויבאלד
אז דער גאנצער חשש "פן ימות ב-
מלחמה" איז שייך נאר ביי א "בעל
עבירה", כנ"ל, ווערט דאך שווער:
ממה נפשך, איז ער ניט קיין בעל
עבירה, דארף ער ניט חזור זיין אויך
ווען בנה בית וכו' ווייל ער דארף ניט
חושש זיין "פן ימות במלחמה"; און
אויב ער איז א בעל עבירה — דארף
ער דאך חזור זיין צוליב "עבירות
שבידו", אפילו ווען ניט "בנה בית
וכו'"? דעריבער זאגט רש"י "ולכן
תלתה לו תורה כו' שלא יבינו שהם
בעלי עבירה כו'".

ג. אבער אין אמת'ן קען מען אזוי
ניט לערנען:

(א) אין דרך הפשט קען מען ניט
פרעגן פארוואס דער פסוק איז חושש
"פן ימות במלחמה"¹³; און עאכט

(12) כדפרש"י לעיל מקץ מב, ד. ויגש
מה, כט.

(13) ואף שהובטחו "כי היא ההולך
עמכם גוי להושיע אתכם", הרי
(א) אפשר שזה בנוגע להכלל, ולא
בנוגע ליחידים. וראה רמב"ן כאן (פסוק
ד'): "בדרך הארץ בכל המלחמות ימותו
אנשים גם מכת הנוצחים". (ולהעיר, שאפילו
במלחמת מדין — אף שהיתה ע"י משה
[שההנהגה על ידו היתה — באופן שלמעלה
מהטעם (ראה לעיל ע' 56 ובהנמנו שם)], מ"מ
כאשר "לא נפקד ממנו איש — (אז) ונקרב את
קרבו ה'" (מטות לא, מ"ג). ומכ"ש "כי תצא
למלחמה גוי" דפרשתנו, שמדובר ע"ד המלחמות
שלאחרי הסתלקות משה).

(ב) (אפילו את"ל שההבטחה היא גם
בנוגע ליחידים), הרי אפשר, שגם בלי קטרוג

(*) כ"ה בדפוס הראשון. ועוד. ובכמה
דפוסים הוא בפסוק ז'!

גאנצן מהלך המלחמה, ווי דער פסוק זאגט „ולא ימס את לבב אחיו כלבבו“. האט מען דאך די הכרזה וואס איז די וויכטיגסטע פון אלע, דעם אַנזאג „מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישוב לביתו“ געדאַרפט אויסרופן צום אלעם ערשטן. פאַרוואָס וואָרט מען דערמיט ביז צום סאַמע 100, נאָכדעם ווי מ'רופט אויס „מי האיש אשר בנה בית . . . נטע כרם . . . ארש אשה“?

די קשיא איז נאך שטאַרקער: ביים גיין למלחמה, איז די ערשטע הכרזה — פון כהן „שמע ישראל גו' אל ירך לבבכם אל תיראו גו'“, און גלייך נאך דעם — „ודברו השוורים גו' מי האיש אשר בנה . . . ילך וישוב לביתו“¹⁵. איז דאך לפי זה נאך שווערער: פאַרוואָס איז די הכרזה „מי האיש הירא ורך הלבב ילך גו'“ ניט בסמיכות צו „אל ירך לבבכם אל תיראו גו'“?

מזו מען זאָגן, אַז אין די צוויי פסוקים — „אל ירך לבבכם גו'“ און „מי האיש הירא גו'“ — ווערן גע- מינט צוויי פאַרשידענע סאַרטן מורא

(20) בסוטה מב, סע"א ואילך: „בספר מה הוא אומר שמעו דברי מערכי המלחמה וחזרו, במלחמה מה הוא אומר אל ירך לבבכם כו'“. ומפשוטות הסוגיא שם (ראה לח"מ ה' מלכים פ"ז ה"ב, ש"כ"ה לפי פרש"י) מוכח, ש"מי האיש גו'“ אומר רק בספר. ולפי' אמר „אל ירך לבבכם“ — לאחרי „מי האיש“. אבל פשוטו של מקרא ה"ה, ש"אל ירך לבבכם" אמר לפני „מי האיש“.

ולעזיר מרמב"ם שם ה"ג, ובלח"מ שם (ה"ב) „שדחקו סדר הכתוב“. אלא שלפי הרמב"ם — דרך ההלכה — סדר הכתוב הוא בעת עריכת המלחמה, וההתראה דספר — לא איירי בה קרא. משא"כ לפי דרך הפשט — שתי ההכרזות (ובהסדר שנאמרו בכתוב) היו „בקרבתם אל המלחמה — סמוך לצאתכם מן הספר“ (לעיל כ, ב. פרש"י שם).

בשעת הסכנה¹⁶, האבן דאך אַלע גע- דאַרפט מורא האבן גיין למלחמה¹⁷, וואָרום ס'איז דאך „אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא“¹⁸ — פאַרוואָס זאָגט מען, אַז דוקא הירא מעבירות שבידו איז ילך וישוב לביתו, וואָס מיינט — נאָר אַ געוויסן סוג¹⁹ עבירות²⁰?

ד. איז דער ביאור אין דעם וואָס רש"י דאַרף זאָגן אַ פירוש אין „הירא ורך הלבב“ — ווייל לערנענ- דיק דעם פסוק (אן פירוש רש"י) איז שווער:

ווען עס גייט למלחמה אַזא וואָס האָט מורא, שטעלט ער דערמיט אין סכנה די אַנדערע אנשי חיל און דעם

(15) בגו"א כאן: שאלבא דריה"ג, מכיון ש"ה' אליכם ההולך עמכם גו' להושיע אתכם" — „לא נקרא שעת מלחמה שעת סכנה“. ולפי' אפשר לומר (בדוחק עכ"פ), שבנוגע לכל ישראל אין חשש „פן ימות במלחמה“ — אף שהשטן מקשרג בשעת הסכנה — מכיון שהמלחמה אינה שעת סכנה, ושאיני מי שעבר על עבדות חמור רות, שאין הקב"ה עמו ר"ל (וע"ד מ"ש בגו"א בענין „אם לא ישמע לדברי הכהן“). אבל, ע"פ דרך הפשט, פשוט שמלחמה היא שעת סכנה, כנ"ל הערה 13. וראה גם רש"י תצא כג, י"ד: „כי תצא גו' ונשמרת — שהשטן מקשרג בשעת הסכנה“ (ופשוט, שהסכנה אינה מצד „כל דבר רע“, כ"א ש"כ"י תצא גו'“ מצד עצמו הוא שעת סכנה, ולכן „ונשמרת גו'“).

(16) וכמובן ממה שחשש יעקב „פן יקראנו אסון“ בנוגע לבנימין, לפי שה' שטן מקשרג כו' (ראה בהנסמן בהערה 12).

(17) קהלת ז, כ.

(18) ראה סוטה מג, א"ב.

(19) וגם: מכיון שלפי פירוש זה חר ששת התורה שבעלי עבירה ימותו במלחמה, הרי (א) גם בעלי עבירה שאינם יראים צריכים לחזור, ולא רק הירא מעבירות שבידו. (ב) הסעם שצריכים לחזור הוא — כזי שלא ימותו ולא רק מצד „ולא ימס גו'“.

גַּאֲר גְּלָאֲטִיק; די אַלע דריי הכרזות — „שמע ישראל ג' אל ירך ג'“ (וואָס „כהן מדבר ומשמיע“²²); די ערשטע דריי „מי האיש“ — „אשר בנה בית . . נטע כרם . . ארש אשה ג'“ (וואָס „כהן מדבר ושוטר משמיע“²³); און „ויספּו השוטרים ג' מי האיש הירא ג'“ (וואָס „שוטר מדבר ושוטר משמיע“²⁴) — זיינען געקור־מען איינע נאָך דער אַנדערער, און צווישן זיי איז ניט געווען קיין זאך וואָס זאָל פאַרשאַרפֿן דעם שרעק.

דערפאַר לערנט רש"י נאָך אַ פירוש: „הירא מעבירות שבידו“²⁵. ולכך תלתה לו תורה כו' — וויבאַלד אַז דער טעם וואָס אויך „האיש אשר בנה בית . . נטע כרם . . ארש אשה“ קערן זיך אום, איז עס „לכסות על החוזרים בשביל עבירות שבידם שלא יבינו שהם בעלי עבירה“, דעריבער האָט מען די הכרזה פון „הירא ורך הלבב“ אָפגעלייגט ביז צום סוף, ווייל אַנדערש וואָלט מען פאַרשטאַנען²⁶ אויף די בעלי עבירה אַז „חוזרים בשביל עבירות שבידם“²⁷.

(22) פרש"י כ. ח.

(23) ולפ"ו, פירוש „הירא מעבירות שבידו“ הוא — שהאיש ירא ולא שהתורה חוששת שימות מעבירות שבידו — כי קטרוג השטן אפשר להיות בנוגע לכולם (כנ"ל ס"ו ג); ולאידך גיסא: מ"ש „הא' ההולך עמכם ג' להושיע אתכם“, הוא גם בנוגע להבעלי עבירה (שהרי גם להם ישנו זכות ק"ש — ראה רש"י כ. ג. ודלא כבהערה 15). ועפ"י מתורצות הקושיות שבהערה 19.

(24) גם כאם בפועל, היו בעלי עבירה חוזרים אחרי שאר ההכרזות, הרי מיד שמכריזים „מי האיש הירא ג'“ — ניכר על בעלי עבירה שמכניעים עצמם לחזור. (25) לכאורה אפשר להקשות: מגיל לרש"י שטעם החזרת האיש אשר בנה בית וכו' הוא רק בכדי לכסות על החוזרים

ורך הלבב, און דערפאַר קומען זיי ניט בסמיכות; און אַז דער סאַרט פון „הירא ורך הלבב“ איז אַזאַ וואָס איז נוגע (צו באַוואַרענען) דוקא נאָך די אַנדערע הכרזות.

און דעריבער זאָגט רש"י אין דעם צוויי פירושים:

אין פירוש איז, אַז „הירא ורך הלבב“ מיינט טאַקע „כמשמעו“ — ער שרעקט זיך פאַר דער מלחמה גופא. נאָר פונדעסטוועגן איז עס ניט דער סאַרט וואָס אויף אים האָט מען פריער מכריז געווען „אל ירך לבבכם ג'“, ווייל דער סאַרט איז — „שאינו יכול לעמוד בקשרי המלחמה ולראות חרב שלופה“²¹: בטבע פון אַ מענטשן איז, אַז וואָס נעענטער ער קומט צום דבר המפחד, אַלץ מער איז ער עלול צו שרעקן זיך. האָט מען דערפאַר געדאַפֿט אַפּוואַרטן מיטן אויסרופן „מי האיש הירא וגו'“ ביזן סאַמע סוף, גאָר נאָענט צום קאַמף, בכדי עס זאָל זיך אומקערן אויך דער וואָס „אינו יכול לעמוד בקשרי המלחמה ולראות חרב שלופה“, וואָס ער שרעקט זיך נאָר ווען מ'קומט גאָר נאָענט צו דער מלחמה.

אַבער דער פירוש אַליין איז ניט

(21) ועפ"י יובן מה שרש"י אינו מפרש כאן שרך הלבב והיראה הם מהגפת תריסין ובצהלת הסוסים וכו' (ראה לעיל הערה 9) — כי צהלת הסוסים וכו' היינו בעת המלחמה גופא (ראה רש"י כ. ג.) ובמילא, גם בסוף ההכרזות — מכיון שנמצאים עדיין „סמוך לצאתכם מן הספר מגבול ארצכם“ (ראה הערה הקודמת) — אין הידיעות ע"ד דברים אלו מפחידים את הירא יותר מלפניו. משא"כ „קשרי המלחמה“ [שמתקשרים לעמוד צפופים שלא יפרידם אויבים (רש"י סוזה מד, א)] ו„חרב שלופה“ — י"ל (לפי פירוש הראשון), שטרם יציאתם מהספר, מתקשרים לעמוד צפופים ובחרבות שלופות.

לויטן פי' אַז "הירא ורך הלבב" מיינט "שאינו יכול לעמוד בקשרי המלחמה כו'" קען מען ניט פרעגן פאַרוואָס מ'האַט אויך ניט אויסגערופן אַז (הירא מעבירות שבידו, און) דער וואָס האָט מורא נאָך איידער מ'קומט גאָר נאָענט צו דער מלחמה "ילך וישב לביתו" — ווייל לויט דעם פי', ווערט טאַקע יעדער מורא נכלל אין "הירא ורך הלבב". נאָר אַעפֿ"כ קומט די הכרזה לבסוף, ווייל אין איר ווערט נכלל אויך "מי שאינו יכול לעמוד כו'" וואָס זיין מורא ווערט געשאַפן ערשט שפעטער, כנ"ל;

אַבער לויטן פירוש "הירא מעבירות שבידו" קען מען ניט זאָגן אַז אין "הירא ורך הלבב" ווערט נכלל אויך "הירא כמשמעו" — וואָרום דאָן וואָלט מען געקענט אויסרופן "מי האיש ה' ירא וגו'" פֿאַר "מי האיש אשר בנה בית וגו'", און עס וואָלט ניט געווען קענטיק אַז די בעלי עבירה קערן זיך אום צוליב עבירות שבידם, היות אַז מיט דער הכרזה ווערן געמיינט אַלע וואָס האָבן מורא;

נאָכמער: לפי זה האָט מען בכלל ניט געדאַרפט באַפרייען דעם בנה בית כו' (וויבאַלד אַז דער החזור מעבירות — איז דאָך "מכוסה"); און וויבאַלד אַז מען באַפרייט דעם בנה בית כו' און די הכרזה קומט לבסוף בכדי "לכסות על החוזרים בשביל עבירות שבידם", מוז מען זאָגן אַז

חשש זה ע"י יראה כפשוטה, ילך וישב לביתו — אף שאינו נכלל ב"הירא ורך הלבב". אבל לפי דרך הפשט: (א) מכיון ש"ולא ימס גו'" הוא רק טעם ל"הירא ורך הלבב ילך וישב לביתו", הוצרכו להכריז שגם הירא כמשמעו ילך וישב כו'. (ב) למה הוצרכו לכסות כו' ע"י בנה בית כו' — הרי בלא"כ מכוסה ע"י הירא כפשוטו (כדלקמן בפנים).

אַבער דער פירוש איז אויך שווער (ואדרבה: נאָך שווערער ווי דער ער-שטער פירוש), ווייל ס'איז ניט "כמש-מעו": אַז ער האָט מורא פֿאַר די עניני המלחמה — דערפֿאַר זאָגט רש"י דעם ערשטן פירוש (און אַלס — ערשטער ועיקר ע"ד הפשט), אַז "הירא ורך הלבב" איז "כמשמעו".

ה. מען דאַרף נאָך אַבער פֿאַר-שטיין: וויבאַלד אַז דער טעם וואָס "הירא ורך הלבב ילך וישב לביתו" איז, ווי דער פסוק זאָגט — "ולא ימס את לבב אחיו כלבבו", איז דאָך מובן, אַז אפילו לויטן פירוש "הירא מעבירות שבידו" דאַרף זיך אומקערן אויך "הירא ורך הלבב כמשמעו". פֿאַרוואָס זשע האָט מען אויסגערופן בלויז "הירא מעבירות שבידו"? *

בשביל עבירות שבידם (ראה לעיל הערה 14), דלכאורה: אפילו אם היו חוזרים (גם) בשביל עצמם, מובן מה שההכרזה "מי האיש הירא גו'" היתה לבסוף — בכדי לכסות כו'?

אבל — אינו, כי באם דין החוזרים על בית וכרם ואשה ה' מצד עצמו היו מכריזים "מי האיש הירא גו'" — שהיא הכרזה הכי עיקרית — קודם לשנים מהם, מכיון שחזרתם של הנ"ל אינו נוגע כ"כ כחזרת הירא ורך הלבב שגורם ל"ימס את לבב גו'", כנ"ל בתחלת הסעיף. ובשביל "לכסות כו'" הרי די בהכרזה אחת * לפני "מי האיש הירא" — היינו הכרזה שלא במקומה, ועכצ"ל שולא הטעם ה"לכסות כו'" — לא היו חוזרים, ולכן כל ג' ההכרזות באו לפני "מי האיש הירא גו'". (26) בסוטה (מד, ב) אמרו, שממ"ש "ולא ימס גו'" למדים (גם לריה"ג) שכשישנו

(*) ואין להקשות דא"כ די שרק אחד משלשה אלה יחזור — דאינו, שהרי הטעם דכל ג' אלה אחד הוא (דבר של עגמת נפש הוא זה או כיו"ב) ולכן אין לחלק בנוגע לדינם, משא"כ בהכרזה. ובפרט שמכריזים על כו"א בפני עצמו. וק"ל.

ו. ווען אַ געוויסער פסוק קען גע-
לערנט ווערן אין צוויי אופנים: אַז
ער איז כולל כמה פרטים, אָדער אַז
ער רעדט בלויז וועגן איין פרט —
געפינט מען בכח מקומות, אַז ר"ע
לערנט אַז דער פסוק אַנטהאַלט כמה
פרטים און ריה"ג לערנט אַז ער מיינט
בלויז איין פרט. ולדוגמא:

אין פסוק „אל תאכלו ממנו נא
ובשל מבושל במים“²⁷, לערנט ר"ע:²⁸
אַז „ובשל מבושל“ מיינט יעדן אופן
וואָס קען אָנגערופן ווערן בישול, ד.ה.
אפילו בעת מען לייגט אַריין די כר-
עיים און בני־מעיים לתוך הפסח —
און ניט נאָר „בתוך הקדירה“; ריה"ג
לערנט אָבער, אַז „ובשל מבושל“
מיינט בלויז איין פרט: ווען מ'איז
מבשל בתוך הקדירה, משא"כ ביים
אַריינלייגן די כרעיים און בני־מעיים
לתוכו — הייסט עס ניט בישול.

דאָס זעלבע זעט מען אויך אין
פסוק „למשמרת למי נדה“²⁹: ריה"ג
האַלט³⁰ אַז פרה ששחת מי חטאת
איז זי שחור אפילו גלייך נאָכן טריג-
קען, ווייל די מי חטאת וואָס אַ פרה
האַט געטרונקען, זיינען ניט נכלל אין
„למשמרת למי נדה“, זיי זיינען ניט
מער שמורים למי נדה און זיינען
במילא ניט מטמא; ר"ע דאָקעגן
האַלט, אַז אין „למשמרת למי נדה“
גייט אַריין אויך אַזעלכע מים וואָס
זיינען פריער געווען „למשמרת למי
נדה“, כאַטש איצטער זיינען זיי ניט
שמורים.

אַזוי אויך זיינען זיי מחולק אין
פירוש הכתוב „כי ימצא איש נערה

„הירא ורך הלבב“ מיינט נאָר „הירא
מעבירות שבדור“, איז דאָך שווער:
פאַרוואָס האָט מען ניט אויסגערופן
אַז אויך די וואָס האָבן מורא פאר
דער מלחמה גופא זאָלן זיך אומקערן?

מזו מען זאָגן לפי פירוש זה, אַז
דאָס איז שוין מובן פון „אל ירך
לבבכם גו“; וויבאַלד אַז מען האָט
מכריז געווען צו די הולכים במלחמה,
אַז זיי זאָלן ניט מורא האָבן, האָט
מען שוין ממילא פאַרשטאַנען, אַז די
אַלע וואָס קענען ניט אויספאַלגן די
רייד פון כהן — דאַרפן זיך אומקערן
אַהיים. די הכרזה איז דאָך געווען
נאָר אין אָנהייב ווען כהן מדבר
ומשמיע — כנ"ל — האָבן די אַלע
געקאַנט אַוועקגיין נאָך איידער מ'האַט
גערופן די שוטרים — בלייבט דאָך
דער החוזר מעבירות ניט מכוסה —
לכך תלתה לו תורה כו'.

עס איז נאָך אָבער אַלץ ניט גלאַ-
טיק³¹: הן אמת אַז מען קען עס
טאַקע אַרויסנעמען פון „אל ירך לבב“
כּם אַל תיראו וגו' — פאַרוואָס
האַט מען אָבער ניט געזאָגט בפירוש
אַז „הירא ורך הלבב כמשמעו ילך
וישב לביתו“?

און אַט־די שאלה באַוואַרנט רש"י
מין זיין ברענגען ביי די צוויי פירו-
שים, אַז די בעלי הפירושים זיינען
ר"ע און ריה"ג, כדלקמן.

^{26*} קושיא גמורה אינה

— שהרי כמה ענינים ודינים שבתורה
נלמדים מאמירה כללית וכו"ב — אבל
בעניננו אין זה גלצטיק, שהרי דיניו
ועניניו אמורים בפרישות, וכנראה גם כזה
שלא נאמר (בקיצור): אשר בנה בית חדש
ולא חנכו או נטע כרם גו' או ארש אשה
גו' ילך וישוב לביתו גו' —
ולכן גם התירוצ ע"ז תרמוזו רש"י, אבל
אינו כתובו בפירוש.

(27) בא יב, ט.

(28) פסחים עז, א.

(29) חקת יט, ט.

(30) ספרי שם. תוספתא סוף מקואות.

ער האָט געזען אין אַ אידן אַ תנועה פון תשובה [— וואָס איז בדומה צו דער תנועה פון מס"נ³¹] — האָט ער יענעם גלייך מוכה געווען, אפי' אויב די תשובה האָט דעם אידן נאָך ניט באַוירקט אויף אויסצובעסערן זיין הנהגה בפועל אָז — „בל ישוב עוד לכסלה . . ולא יעבור עוד מצות המלך ח"ו הן במ"ע הן במל"ת"³².

און דעריבער קען ר"ע ניט לערנען אַז „הירא מעבירות שבידו" דאַרף חוזר זיין ממלחמה — ווייל ווען אַ איד האָט חורא פאַר עבירות שבידו, ווייזט עס אָז ער פילט אָז ער האָט געטאָן אַ שלעכטע זאַך און ער ווייס אָז עס קומט אָן עונש דערפאַר און אָז דער אויבער־שטער קען און וועט עס מעניש זיין דערפאַר און ער וויל ניט דעם עונש וועלכער קומט (אויך לויט זיין געפיל) אַלס מסובב פון דער עבירה וואָס ער האָט געטאָן — מוז דאָך דאָס עס בריינגען צו חרטה על הסיבה, על העבירה — הרהר תשובה³³. און אפי' אויב לפעמים האָט ער נאָך ביי זיך ניט די שטאַרקייט „לפרוש מחטאיו לגמרי להיות מודה ועוזב"³⁴, וויבאַלד אָבער אָז [דער חסרון איז נאָר בנוגע די כחות הגלויים — ווייל די התעו־ררות פון עצם הנשמה (וואָס האָט געבראַכט דעם הרהור תשובה³⁵) האָט

בתולה אשר לא ארשה"³⁶; ריה"ג האַלט³⁷, אַז „בערה שנתארסה ונת־גרשה אין לה קנס", ווייל „אשר לא ארשה" מיינט נאָר דעם פּרט „לא נתארסה מעולם"; און ר"ע האַלט אַז אויך דער פּרט שנתארסה ונתגרשה איז נכלל אין „לא ארשה" און „יש לה קנס כו'" (וואָרום עכ"פּ לאַחרי שנתגרשה שטייט זי אין אַ מצב פון „לא ארשה", כאַטש אַמאָל איז זי געווען אַן ארוסה).

און אזוי זיינען זיי אויך חלוק — לשיטתייהו — אינעם פ' פון „הירא ורך הלבב": לויט שיטת ר"ע, וואָס לערנט אומעטום דעם פסוק בהרחבה אַז אַ פסוק איז כולל וואָס מער ענינים, לייגט זיך צו זאָגן אַז „הירא ורך הלבב" איז כולל יעדער סאַרט מורא; משא"כ לויט שיטת ריה"ג וואָס לערנט בכל מקום דעם פסוק בדיוק ובצמצום אַז דער פסוק רעדט וועגן איין זאַך, איז מער מסתבר אַז אויך „הירא ורך הלבב" מיינט איין סאַרט מורא — „הירא מעבירות שבידו".

ז. נאָך אַ ביאור אין דעם וואָס ר"ע וויל ניט לערנען „הירא מעבירות שבידו":

ר"ע איז „רגיל לזכות את ישראל"³⁸ [און וויבאַלד אַז כל ימיו האָט ער זיך משתוקק געווען צו האָבן מס"נ בפועל³⁹] (אע"פּ וואָס דאָס וועט אים שטערן צו מקיים זיין תומ"צ דאָ למטה⁴⁰), איז פאַרשטאַנדיק, אַז בעת

שאי"ז סותר להמבואר (בד"ה אח"מ תרמ"ט ובכ"מ) בענין ר"ע שנכנס בשלום ויצא בשלום. עיי"ש.

(36) ראה לקו"ש ח"ו ע' 124 שם ובהנסמן שם.

(37) לשון אדה"ז באגה"ת פ"א.

(38) להעיר מבעה"ט כאן, ש"הירא מ' עבירות שבידו" שייך „הירא את דבר ה'". וראה לקמן הערה 40.

(39) לשון אדה"ז בתניא פ"א.

(40) דאָף שבגילוי הוא ירא מעבירות שבידו שלא יענש, הרי בפנימיות, בא זה

(31) תצא כב, כח.

(32) כתובות לח א.

(33) רש"י ר"ה שבקי' — סנה' קי, ב.

(34) ברכות סא, ב. ומכיון שהשתוקק לזה — הרי „במקום שרצונו של אדם שם הוא נמצא כולו" (נסמן בלקו"ש ח"ו ע' 124 הערה 29).

(35) ראה לקו"ש ח"ג ע' 990 הערה 14,

ט. ווען דער טור¹ זאגט דעם דין פון תקיעת שופר באלול, ברענגט ער פריער דעם פסוק² „עלה אלקים בתרועה וגו'“ און ער איז גלייך ממשיך: „לכן התקינו חז"ל שיהו תוקעין ברח"ל אלול בכל שנה ושנה וכל החדש בכדי להזהיר ישראל ש' יעשו תשובה שנאמר³ אם יתקע שופר בעיר וגו'“.

ולכאורה: דער פסוק „עלה אלקים בתרועה“ רעדט וועגן דער תרועה פון ר"ה, איז ווי ברענגט עס דער טור בנוגע די תקיעות פון אלול⁴? זעט מען דערפון, אז אין דער תשובה וואס קומט דורך די תקיעות פון אלול — אנהויבנדיק פון ר"ח — איז שוין פאראן (בהעלם עכ"פ) אויך די דרגת התשובה פון תקיעות דר"ה.

י. איז דער ביאור אין דעם:

בעת דער רמב"ם⁵ איז מבאר דעם „רמז“ פון די תקיעות שבר"ה אז דאס איז תשובה, זאגט ער וז"ל: „כלומר עורו ישנים משנתכם ונרד"מים הקיצו מתרדמתכם וחפשו מעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם. אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן ושונים כל שנתם בהבל וריק אשר לא יועיל ולא יציל הביטו לנפשותיהם כם והטיבו דרכיהם ומעלליהם ויעזוב

איהם נאך ניט דערנומען ביז צו בא' שליסן אויף בייטן זיין פועל'דיקע הנהגה — אבערן הרהר תשובה, האלט דערפאר ר"ע⁶, דער מוכח ישראל, אז דורך דעם הרהור תשובה אליין ווערט פון א רשע גמור — א צדיק גמור.

און וויבאלד אזוי, קומט דאך אויס, אז דאס גופא וואס ער איז „רא מ' עבירות שבידו“ — ווישט אפ זיינע עבירות, און ער דארף שוין ממילא ניט מורא האבן צו גיין למלחמה.

ח. אין תורה זיינען דאך אלע ענינים בתכלית הדיוק — זעט מען ווי די צוויי פירושים פון ריה"ג און ר"ע אין „הירא ורך הלבב“ האבן א ספעציעלע שייכות צו פרשת שופטים, וועלכע מען ליינעט דעם ערשטן שבת פון חדש אלול — חדש התשובה.

אויך פ' ראה ליינעט מען אַמאָל בר"ח אלול, אבער אין דעם ערשטן טאג פון ר"ח, און

[נוסף לזה וואס דער ערשטער טאג ר"ח איז דער יום השלשים פון פריי-ערדיקן חדש, אין]

די תקיעות שבחדש אלול (וואס „הירא ורך הלבב“ איז פארבונדן מיטן ענין התקיעות שבאלול, כדלקמן סעיף יד), הויבן זיך אן פון צווייטן טאג ר"ח⁷.

מצד עצם הנשמה, כמובן מפסק הרמב"ם ספ"ב מהל' גירושין, וראה לקו"ב בס' התניא ח"ב ע' קיב סעי' ג (אגדה"ע ליקו"ש פירושם קה"ת, תשמ"ז ע' קפח).

(41) משא"כ ריה"ג, שאינו מחשיב כ"כ — ראה חגיגה יד, א: „אחד לו ואחד כדוד דברי ר"ע. אמר לו ריה"ג עקיבא עד מתי אתה עושה שכינה חול". ולהעיר גם מפלוגת ריה"ג ור"ע במשנה ס"פ חלק. מכות יא, ב.

(42) ראה הדיעות בזה בנו"כ השו"ע — ארי"ח סתקפ"א. ואנו אין לנו אלא הוראת

נשיאנו כ"ק מו"ח אדמו"ר, שביום השני דר"ח אלול מתחילין לתקוע, וביום הראשון — תוקעין (יק) להתלמד.

(43) ארי"ח שם.

(44) תהלים מז, ו.

(45) צמח"ש, ו.

(46) בב"ח שם, שכונת הסוד היא — לסיום הכתוב „ה' בקול שופר“, עיי"ש. אבל מכיון שתיבות אלו לא העתיק הסוד בפירוש (ורק רמזם ב"גו"ג), והתיבות „עלה אלקים בתרועה“ כתב בפירוש, משמע ש(גם) תיבות אלו שייכות להתקיעות דאלול. (47) ה' תשובה פ"ג ה"ו.

„זכרונות“; און „הביטו לנפשותיכם כו“ — די תשובה פון „שופרות“.

יא. אין דער הכנה צו „וחזרו בתשובה“ (צום עיקר ענין התשובה) גופא, זיינען אויך דא, בכללות, צוויי ענינים: א) „עורו ישנים משנתכם וגרדמים הקיצו מתרדמתכם“. און ב) „וחפשו במעשיכם“.

איז דער ביאור אין דעם:

די ערשטע זאך מוז זיין די התעוררות, ווארום כל זמן דער מענטש „שלאפט“ (אפילו ווען זיין שלאפן איז בלויז אין אן אופן פון „שינה“, און עאכט ווען ער איז אין א מצב פון „תרדמה“⁵¹ „רל“), איז שנתו ערבה עליו און אים קימערט כלל ניט זיין מצב און הנהגה.

לאחרי ווי ער כאפט זיך אויף פון „שלאף“ און ער הויבט אן טראכטן וועגן טאן תשובה, איז בכדי און זיין תשובה זאל זיין מיט אן אמת — ער זאל מער ניט עובר זיין אויף קיין איינע פון מצות המלך — דארף ער מחפש זיין במעשיו. ווייל אין די ענינים וואס ער איז שוין דורכגעפאלן, דארף ער האבן א שטארקערע החלטה און א התחזקות יתירה בכדי ניט דורכצופאלן נאכאמאל.

יב. בשייכות צו די תקיעות פון (ראש חדש) אלול, שרייבט כ”ק מו”ח אדמו”ר⁵², וז”ל: ליגענדיק אין בעט זעקס א זיגער אין דערפרי, הערט מען שוין . . און מען בלאזט שופר. דער קול השופר וועקט אויף . . מען

כל אחד מכם דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טובה“.

ולכאורה, „וזכרו בוראכם כו“ הביטו לנפשותיכם“ איז די הכנה צו „וחזרו בתשובה“: בשעת א איד דערמאנט זיך אויף דעם אויבערשטן און ער קוקט זיך צו צו זיין מצב הנפש, ברענגט עס אים ער זאל חזור זיין בתשובה. האט דאך דער רמב”ם געדארפט שרייבן „וחזרו בתשובה“ לאחרי „וזכרו בוראכם כו“ הביטו לנפשותיכם“ — כשם ווי ער שרייבט עס נאך „עורו ישנים וכו“ וחפשו במעשיכם“, מצד דעם וואס דאס (די התעוררות פון שינה וכו“ און דער חיפוש במעשים) ברענגט צו „וחזרו בתשובה“?

איז דערפון פארשטאנדיק, אז די הכנה צום עיקר ענין התשובה — וואס ענינה איז „שיעזוב החוטא חטאו . . ויגמור בלבו שלא יעשה עוד וכו“⁵³, איז בלויז — דער „עורו ישנים כו“ וחפשו במעשיכם“; און די ווער-טער „וזכרו בוראכם כו“ הביטו לנפשותיכם כו“, ריידן וועגן העכערע דרגות אין תשובה.

[וכמבואר אין חסידות⁵⁴, אז „עורו ישנים וכו“ וחזרו בתשובה“ איז די תשובה פון „מלכיות“, וואס דער איד איז מקבל אויף זיך און פון היינט אן און ווייטער, וועט ער ניט מורד זיין במלכותו ית’ און ניט עובר זיין אויף „מצות המלך“ — וואס דאס איז מצות התשובה⁵⁵; „וזכרו בוראכם כו“ ולא יציל“, איז די תשובה פון בחי’

51) ההפך בין שינה לתרדמה — נתבאר (ע”פ דא”ח) בנ”ה יו”ט של ר”ה תשי”ז.

52) לקו”ח ח”א קטו, א. — רשימת השיחה היתה ע”י כ”ק מו”ח אדמו”ר בעצמו.

48) לשון הרמב”ם שם פ”ב ה”ב (ושם לפניו: „ומה היא התשובה כו“).

49) המשך ר”ה תרס”ו בתחלתו. ד”ה שופר של ר”ה תש”ב פ”ב ע”י.ש.
50) אגה”ת פ”א.

איז עפעס ניט צופרידן מיט זיך, פארוואס מען איז עפעס אַזוי שפעט געשלאָפֿן, אין רעיון לויפט דורך . . אַז . . אין די טעג קען מען גאָר אַנדערש אויפטאָן, מען דאַרף זיין אַ מענטש, מען דאַרף די צייט ניט פאַרשלאָפֿן.

ולכאורא: מיטן לשון „פארוואס מען איז עפעס אַזוי שפעט געשלאָפֿן . . מען דאַרף די צייט ניט פאַרשלאָפֿן“, מיינט דער רבי דעם ענין פון „עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם“⁵³. פארוואס אָבער ברענגט ער ניט (בפירוש⁵⁴) אויך דעם ענין „וחפשו במעשיכם“, וואָס אויך דער ענין איז נוגע, כנ״ל, צום עיקר ענין התשובה?

איז דער ביאור אין דעם:

דער אויפטו פון דעם קול השופר דאלול — סיי אין דעם ענין פון חרטה על העבר סיי אין דעם ענין פון קבלה על להבא — איז (בעיקר)

53 זבי' הלשונות „שלאפֿן“ ו„פאָרשלאָפֿן“ — הם ב' הענינים דשינה ותירמה: „פאָרשלאָפֿן“ — שינה (שאינה חזקה), ו„שלאָפֿן“ — תירמה (שינה חזקה ביותר).

ויל, שוהו גם מה שבנוגע להעבר, כותב „פאָרוואָס מען איז עפעס אַזוי שפעט געשלאָפֿן“, ובנוגע ללהבא — „מען דאַרף די צייט ניט פאַרשלאָפֿן“ — כי בתחלה מתעורר הוא מן התרדמה (ועד — אַז ער איז ניט צופרידן וואָס ער איז אַזוי שפעט געשלאָפֿן), ולאחרי שנתעורר כבר מתרדמתו וחושב בהאמת מל״ה (ראה ד״ה יו״ה של ר״ה הנ״ל רפ״ו), בא לו ברעיונו „אַז מען דאַרף די צייט ניט פאַרשלאָפֿן“, שיתעורר גם משינה ולא יחשוב את השקר לאמת.

54 אף שי״ל שרמוז ב„גאָר אַנדערש אויפֿטאָן“ וכן במ״ש „מען דאַרף זיין אַ מענטש“ מרמז להחלטה וההתחזקות ברמ״ח מ״ע ושס״ה מל״ה, שאז הוא „מענטש“ שלם ברמ״ח אברים ושס״ה גידים (ראה לקוית נצבים מה, ג).

בנוגע צום ענין התעוררות, אַז „מען איז עפעס ניט צופרידן מיט זיך פאָר“ וואָס מען איז עפעס אַזוי שפעט גע-שלאָפֿן“ (ביז איצט), און אַז „מען דאַרף די צייט ניט פאַרשלאָפֿן“ (מכאן ולהבא).

און לאחרי התעוררות התשובה ב־חדש אלול, קומט דערנאָך, בר״ה, אויך די שלימות פון „וחזרו בתשובה“ (מצד דער הקדמה פון „וחפשו במעשיכם“) — די תשובה פון „מלכיות“, ביז — אויך צו די העכערע מדריגות אין תשובה — „וזכרו בוראכם וכו׳“ און „הביטו לנפשותיכם כו׳“ וועלכע זיי־נען כנגד „זכרונות“ און „שופרות“.

יג. אַט־די דריי מדריגות הנ״ל אין תשובה זיינען מרומז אין די דריי קולות: תקיעה, שברים און תרועה⁵⁵.

פון דעם וואָס בחדש אלול בלאָזט מען, נוסף צו תקיעה, אויך שברים און תרועה (ביז — כמנהגנו — דעם גאַנצן סדר: תשר״ת תש״ת תר״ת⁵⁶), איז מוכח, אַז אין דער התעוררות פון אלול — אָנהויבנדיק פון יום א' באלול — איז פאַראַן בהעלם (ניט גאָר די שלימות התשובה שכנגד מל־כיות, נאָר), אויך די דרגות התשובה שכנגד זכרונות ושופרות, וועלכע זיי־נען מרומז אין די קולות פון שברים און תרועה, ס׳איז מער ניט, וואָס דער גילוי דערפון קומט ערשט בר״ה.

ועפ״ו וועט מען פאַרשטיין דעם לשון הטור „שנאמר עלה אלקים ב־תרועה וגו׳ לכן התקינו חז״ל שיהו תוקעין בר״ח אלול . . וכל החדש . .

55 ד״ה שופר של ר״ה שם.

56 שהם כנגד עשר כחות הנפש — שמה מובן, שגם התשובה דר״ח) אלול, אף שבעיקר היא רק הוזה כללית, שייכת היא מ״מ לכל הכחות.

פון עצם הגשמה זאל אַרויסקומען
(אויך אין די כחות הגלויים) — אין
א בפועל.

און דורך דער תשובה אין ביידע
אופנים, גייט מען במלחמה און ה"א
ההולך עמכם להלחם לכם עם אויביכם
להושיע אתכם — אתם באים בנצחוננו
של מקום — הוא מלכנו (שתמלי-
כוני עליכם) הוא מושיענו הוא
יושיענו ויגאלנו שנית בקרוב —

מען איז זוכה צו אַ כתיבה וחד-
תימה טובה לשנה טובה ומתוקה בכל
הפרטים, כולל, לשנת גאולה וישועה

וואָס דאָן וועט זיין דער "ואשיבה
שופטיך כבראשונה" — דער "שופ-
טים ושופטים תתן לך בכל שעריך"
וואָס רעדט זיך בתחלת הסדרה, און
דערנאָך — אויך דעם "שום תשים
עליך מלך" — "מלך המשיח (וואָס)
עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות דוד
ליושנה לממשלה הראשונה כו" —
בקרוב ממש, בעגלא דידן.

(משיחות ש"פ שופטים תשכ"ז ותשכ"ט)

שנאמר אם יתקע שופר בעיר וגו'":
בגילוי איז עס בלויז אַן ענין פון
"יתקע שופר גו'", די כללות'דיקע
אויפטרייסלונג "און אויפכאָפן זיך
פון שלאָף; אָבער די התעוררות איז
אין אַזאָ אופן" וואָס אין איר איז דאָ
בהעלם (און דערנאָך קומט עס בר"ה
אויך בגילוי) דער "עלה אלקים בת-
רועה וגו'", די דרגת התשובה שב-
ר"ה, ביז צו "הביטו לנפשותיכם" —
די העכסטע דרגא אין תשובה וועלכע
איז מרומז אין קול "תרועה".

יד. און דאָס איז אויך רש"י מרמז
אין זיינע צוויי פירושים אויף "הירא
ורך הלבב": צום אָנהויב קומט דער
פ' פון ר"ע, וואָס לויט אים קען מען
ניט זאָגן אַז "הירא ורך הלבב" מיינט
"הירא מעבירות שבידו", ווייל גלייך
ווי ער באַקומט אַ מורא פאַר עבי-
רות שבידו און ווערט נתעורר (אפילו
נאָר) בהתעוררות כללית, ווערט שוין,
דורך דער הזזה, אפילו אַ רשע גמור
— אַ צדיק גמור; אָבער, גלייך נאָכ-
דעם ברענגט רש"י דעם צווייטן פ',
אַז די יראה הנ"ל אַליין איז נאָך ניט
מספיק, נאָר מ'דאַרף אַז די התעוררות

(57 כסיום הכתוב (עמוס שם) — שהטור
מרמזו ב"גו'": ועם לא יחרדו.
(58 ובדוגמת המבואר בלקו"ש ח"ד ע'
1344, שהציאה להקביל פניו ית' בשדה
— בחדש אלול, צריכה להיות על מנת,
ובאופן, ללכת אחרי אחריו אחר"כ לעירו ולהיכל
מלכותו.

(59 רש"י כ, ד.

(60 ר"ה טז, א, לה, ב.

(61 ישעי' א, כו.

(62 ראה לעיל ע' 105 הערה 74 (בארוכה)

ש"ואשיבה שופטיך גו" הוא לפני ביאת
המשיח.

(63 פרשתנו יז, טו.

(64 רמב"ם הל' מלכים רפ"א.

(65 ראה לעיל ע' 23 הערה 61.

ת צ א

א. אויף די ווערטער „למען ייטב לך וגו'“ — דער סיום פון פסוק „שלח תשלח את האם וגו'“ : — איז רש"י מפרש: „אם מצוה קלה שאין בה חסרון כיס אמרה תורה למען ייטב לך והארכת ימים“, ק"ו למתן שכרן של מצות חמורות.

זאגן מפרשים¹, אז ביי רש"י איז דא קשה: ווי קומט עס אז דווקא ביי שילוח הקן, וואס דאס איז דאך א מצוה קלה וכו', ווערט צוגעזאגט אין דער תורה דער שכר פון „למען ייטב לך וגו'“? דעריבער באווארנט רש"י, אז אדרבה היא הנותנת: דער פאר האט די תורה אויסגעקליבן צו שרייבן דעם שכר דווקא ביי א מצוה קלה, בכדי מען זאל פון איר ארויס- לערנען מיט א ק"ו אויף אלע אנ- דערע מצות וואס לגבי איר זיינען זיי „חמורות“ — זייער קיום איז פארבונדן מיט מער שוועריקייטן, ווי דער קיום פון מצות שילוח הקן.

מען דארף אבער פארשטיין: דעם פירוש „אם מצוה קלה כו'“ האט רש"י גענומען (לכאורה) פון ספרי און משנה², און דארט ווערט געזאגט: „מצוה קלה שחיא כאיסר כו'“ —

ייטב לך. „אמרה תורה“, היינו יודעים לכאורה שמפרש דלא כבגמרא — אבל זוהי הוכחה רק בנוגע לפי „ייטב לך“ משא"כ „הארכת ימים“, והחילוק (ע"ד הפשט) פשוט מראית הש"ס גופא מהחזיר משילוח הקן ונפל ומת (היפך אריכות ימים) — משא"כ בנוגע „ייטב לך“ יש לומר (ע"ד הפשט) שמיד לאחר קיום המצוה, ה' לו תענוג גדול (שאפשרי גם ברגע אחד ובלבד — שאינו נראה לעין רואה) וע"ד ויפג לבו ב' ותחי רוח (ויגש מה, כ"כז) וכיו"ב, ולהעיר גם מפרש"י ח"ש (כג, ב בסופו), ונתקיים בו „ייטב לך“.

(3) רא"ם כאן. וראה גם גו"א וש"ח כאן.

(4) מצד הטרחא שבהם, או לפי שיש בהם חסרון כיס, וראה לקמן בשה"ג להערה 21.

(5) חולין שם.

(1) פרשתנו כב, ז.
(2) הטעם מה שרש"י בפירושו כאן כותב גם התיבות והארכת ימים (והרי מספיק — כמו בהעתקתו התיבות שבכתוב, שירמזם ב„וגו'“), יש לומר: מקור הפירוש „אם מצוה קלה כו'“ הוא (בספרי כאן) בחולין קמב, א, ובהיות שבחולין שם, ש„והארכת ימים“ הוא „לעז לם שכולו ארוך“, לכן מפרט רש"י „אמרה תורה למען ייטב לך והארכת ימים“ ותו לא (היינו ש„והארכת ימים“ הוא כמש" מעו³); „והארכת ימים“ הוא מאותו „הסוג“ ד„ייטב לך“ היינו בעולם הזה⁴, שהרי שני אלה אמרה תורה, ככל יודי התורה (וכהעידים שבק"ש וה' אם שמוע גו', ועוד) וכהמשך בפרש"י הסמוך סוף לבנות בית חדש כו'.

ואף שבגמרא שם, שגם „למען ייטב לך“ הוא „לעולם שכולו טוב“, וא"כ, הרי גם באם הי' רש"י כותב רק בנוגע „למען

(*) ראה רש"י יתרו כ, יב.

(**) „וגו'“ חלק מהענין והפירוש „אם מצוה קלה כו'“ — גודל השכר דמצוה קלה אפילו בעוה"ז (שלכן אינו צריך להד' גיש זאת גם גבי מצות כיבוד או"א שלפנ"ז — שהרי היא אינה מצוה קלה), אלא שמי"מ, גם לפני פירושו מרמז התיבות „והארכת ימים“ ב„וגו'“ — כי הקושיא שבכתוב למה נאמר שכר זה במצות שילוח הקן דוקא (ראה לקמן בפנים) הוא גם בהשכר „והארכת ימים“ (אבל מכיון שבהקושיא אינו נוגע איהו שכר (שהרי גם באם הי' נאמר שכר אחר, היתה אותה הקושיא: למה נאמר השכר במצוה זו דוקא), כותב רש"י רק „וגו'“).